

Houderijrichtlijnen voor gehouden dieren binnen KleindierNed

April 2021

Colofon

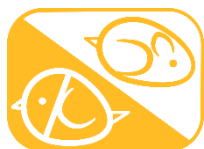
Auteurs

Henk van der Wal

Paula Polman

April 2021

Document 2021 KleindierNed 001

KleindierNed

Op het voorblad een voorbeeld van het houden van vogels als gezelschapsdieren.

Inhoud

Inleiding	4
1 Houderijrichtlijnen	5
De doelstelling van de houderijrichtlijn	5
2 Juridisch kader m.b.t. het opstellen van houderijrichtlijnen	9
Het houderijvoorschrift van de RDA	9
3 Het antwoord van de houderijorganisaties zelf	12
4 De opbouw van een houderijrichtlijn	13
Voorbeeld	14
5 Stand van zaken houderijrichtlijnen binnen KleindierNed	20
De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers	20
Aviornis Nederland	22
Kleindierliefhebbers Nederland	23
Nederlandse Belangenvereniging van Hobbydierhouders	24
Stichting Zeldzame Huisdierrassen	26
Vereniging Stads- en Kinderboerderijen Nederland	27
Nederlandse Bond van Sierduivenliefhebbersverenigingen	28
Nederlandse Postduivenhouders Organisatie	31
6. Verantwoord doden van dieren in de dierliefhebberij	32
7 Kennisnetwerken	33
Stichting Levende Have	33
Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren	33
Platform Verantwoord Huisdierenbezit	33
8 Toekomst houderijrichtlijnen KleindierNed	35

Inleiding

KleindierNed¹ is een overlegplatform van dierhouderijorganisaties.

De doelstellingen van de deelnemende dierhouderijorganisaties zijn uiteenlopend en variëren van dieren houden voor educatie, gezelschap, sport en voor het behoud van zeldzame en bedreigde diersoorten. De dierhouderij wordt uitgeoefend zonder winstoogmerk. Uitgangspunt van de dierhouderij is de borging van dierenwelzijn.

Om als dierhouders het dierenwelzijn te borgen en te voldoen aan de wettelijke verplichtingen, zoals vastgelegd in de Wet dieren hebben de diverse organisaties van KleindierNed documenten opgesteld, of zijn daarmee bezig, waarin de goede praktijken met betrekken tot het houden van de betreffende diersoorten zijn omschreven

In deze monografie geeft KleindierNed een inventarisatie van dierhouderijrichtlijnen of gelijkwaardige documenten voor de diersoorten en diercategorieën die door de leden van de deelnemende organisaties aan KleindierNed worden gehouden.

Doel is om te komen tot een verdere ontwikkeling van specifieke houderijrichtlijnen.

Deelnemende houderijorganisaties

De deelnemende organisaties aan KleindierNed zijn d.d. 1-1-2021:

Aviornis International	https://www.aviornis.nl/
Kleindierliefhebbers Nederland (KLN)	https://kleindierliefhebbers.nl/
Nederlandse Belangenvereniging van Hobbydierhouders (NBvH)	https://hobbydierhouder.nl/
Nederlandse Bond van Sierduiven (NBS)	https://www.sierduif.nl/
Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers (NBvV)	https://www.nbv.nl/
Nederlandse Postduiven Organisatie (NPO) aspirant-deelnemer	https://www.duivensportbond.nl/
Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH)	https://szh.nl/
Vereniging van Stads- en Kinderboerderijen (vSKBN)	https://www.vskbn.nl/

De gehouden diersoorten van de deelnemende organisaties zijn met name vogels, konijnen, cavia's, kleine knaagdieren en landbouwhuisdieren, zowel oorspronkelijke diersoorten als gedomesticeerde rassen.

April 2021

---

¹ KleindierNed voorheen Nederlandse Werkgroep hobbymatig gehouden Pluimvee en Parkvogels.

1 Houderijrichtlijnen

Er bestaat al een lange geschiedenis rond het opstellen van documenten die handelen over hoe dieren verantwoord gehouden kunnen worden. De initiatieven komen veelal voort uit de ras- en fokverenigingen. Het doel is om hun leden te informeren over hoe goed houderschap eruit ziet. Deze initiatieven van 'onderop' kennen geen vast format.

Soms ligt de nadruk op bepaalde aspecten van het houden van dieren zoals verzorging en huisvesting. Soms bestrijkt het betreffende document het hele proces van aanschaf, verzorgen, huisvesten, fokken, aanbieden of het verkopen van dieren aan derden tot en met het verantwoord doden van dieren als dit aan de orde is.

Er is geen vaste naam waarmee deze documenten worden aangeduid.

Naast Houderijvoorschriften (in wetteksten) zijn Houderijrichtlijnen, Gids Goede praktijken, Goed houderschap, Huisdierenbijsluiter, Code Goed houderschap, aanduidingen die voorkomen.

KleindierNed heeft zich tot doel gesteld om een format te ontwikkelen voor

dierhouderijrichtlijnen voor gebruik door de deelnemende organisaties.

Daarmee kunnen de organisaties toewerken naar meer uniform opgestelde houderijrichtlijnen voor de diersoorten en diercategorieën, die door hun leden worden gehouden.

De doelstelling van de houderijrichtlijn

De doelstelling van het opstellen van een houderijrichtlijn is meerledig. De houderijrichtlijn is primair geschreven als aanvullende informatie bij het hobbymatige, niet- commerciële houden van een huis- of hobbydier. Hierbij is het uitgangspunt dat de houder van een huis- of hobbydier zoveel als mogelijk wordt geïnformeerd en of geïnstrueerd, om zijn dieren onder de "best practices" mogelijke houderijvoorwaarden te houden en of er mee te fokken.

Dit wordt ondermeer gerealiseerd door:

Kennisoverdracht;

De praktische uitvoering van het begrip dierenwelzijn;

De bewustwording van de zorgplicht voor de gehouden diersoorten;

De kennisoverdracht aan de koper van surplusdieren.

Kennisoverdracht

De houderijrichtlijnen zijn opgesteld in het kader van educatie en kennisoverdracht.

Het uitgangspunt daarbij is dat de houderijorganisatie haar leden de gelegenheid wil bieden zich te bekwamen in de basiskennis van het houden van gezelschapsdieren.

Deze basiskennis is o.a. via boekwerken en de tijdschriften van de houderijorganisatie te verkrijgen. Als aanvulling op deze basiskennis is/wordt voor veel voorkomende diersoorten en voor diersoorten met extra risico op dierenwelzijnproblematiek een houderijrichtlijn geschreven.

De praktische uitvoering van het begrip Dierenwelzijn

Het gevoerde beleid ten aanzien van dierenwelzijn, diergezondheid en dierenethiek is niet statisch. Mede afhankelijk van technische ontwikkelingen op het gebied van huisvesting, maar ook door het beschikbaar komen van goede voedingsmiddelen en middelen en methoden ter bevordering van een goede gezondheid en dierenwelzijn zijn inzichten in het houden en of fokken van huis- en hobbydieren aan veranderingen onderhevig.

De kennisoverdracht van de ontwikkelingen op het gebied van o.a. die wetgeving, maar ook de maatschappelijke inzichten op het houden van en fokken met huis- en hobbydieren vindt plaats via de publicaties van de houderijorganisaties en de diverse presentaties tijdens grote tentoonstellingen.

De intrinsieke waarde van de huis- en hobbydieren

De binnen het KleindierNed samenwerkende houderijorganisaties erkennen de intrinsieke waarde van de door haar leden gehouden diersoorten en diercategorieën.

Daarmee wordt de eigenwaarde van deze soorten erkend als dieren met gevoel.

In de praktijk van het houden van huis- en hobbydieren legt dit uitgangspunt vergaande verplichtingen op aan de dierhouder. Allereerst ontstaat daardoor een zorgplicht. Daarnaast ontstaat ook de verplichting om met respect om te gaan met het denkvermogen, het leervermogen, het diergedrag en de gezondheid van de dieren.

In de erkenning van de intrinsieke waarde van de huis- en hobbydieren ligt eigenlijk opgesloten dat de huis- en hobbydierhouder zich maximaal moet inspannen, die voorwaarden te scheppen, waaronder de gehouden dieren zich "goed" voelen.

De "Vijf Vrijheden"

In 1965 kreeg het Brambell Committee van de Britse regering de opdracht om de voorwaarden vast te stellen waaronder dieren gehouden zouden moeten worden.

De Britse Farm Animal Welfare Council heeft deze voorwaarden in 1993 uitgewerkt tot de bekende "Vijf Vrijheden".

Deze voorwaarden zijn in 2011 ook opgenomen in de Nederlandse Wet dieren en zijn dan als omschrijving van de zorg voor dieren als volgt gedefinieerd:

Dieren moeten gevrijwaard zijn van dorst, honger en onjuiste voeding;

Dieren moeten gevrijwaard zijn van fysiek en fysiologisch ongerief;

Dieren moeten gevrijwaard zijn van pijn, verwonding en ziektes;

Dieren moeten gevrijwaard zijn van angst en chronische stress;

Dieren moeten gevrijwaard zijn van beperking van hun natuurlijk en normaal gedrag, voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

Positieve definitie dierenwelzijn

Het denken over dierenwelzijn staat niet stil. De kritiek op de voorwaarden zoals geformuleerd in de "Vijf Vrijheden" is dat het hier om een negatieve benadering gaat van dierenwelzijn. Bij de vijf vrijheden gaat het om de afwezigheid van een aangetast welzijn. Tegenwoordig sluit men aan bij Bracke et al². Ook de RDA heeft in de Staat van het dier dierenwelzijn zo geformuleerd 'Dierenwelzijn is de kwaliteit van leven zoals deze door het dier zelf wordt ervaren.' Een dier ervaart een positieve staat van welzijn indien het de vrijheid heeft om normale, soorteigen gedragspatronen uit te voeren en het in staat is om adequaat te reageren op de uitdagingen die de heersende omstandigheden bieden.³

In de houderijrichtlijn voor een diersoort wordt praktische uitvoering gegeven aan de positieve definitie van dierenwelzijn en uiteraard aan het voorkomen van onwelzijn door de uitwerking van de vijf vrijheden

---

² Bracke, M.B.M., B.M. Spruijt and J.H.M. Metz, 1999. Overall animal welfare assessment reviewed. Part 1: Is it possible? Netherlands Journal of Agricultural Science 47:279-291.

³ Raad voor dierenaangelegenheden. Staat van het dier. Beschouwingen en opinies over de verschuivende relatie tussen mens en dier in Nederland, 4 oktober 2019.

De bewustwording van de zorgplicht voor de gehouden huis- en hobbydieren

Het beleid van de samenwerkende houderijorganisaties binnen KleindierNed ten aanzien van dierenwelzijn richt zich op het verantwoord en diervriendelijk houden van huis- en hobbydieren, en deze zo te huisvesten, verzorgen en er eventueel mee te fokken, dat de belangen van het dier niet worden geschaad. Voortvloeiende uit de erkenning van de intrinsieke waarde van het dier, staat in dit gevoerde beleid het dier centraal.

De Nederlandse wetgeving voorziet in het Besluit houders van dieren in het benoemen van de zorgplicht voor dieren. De wettekst geeft een zevental richtsnoeren aan.

Degene die een dier houdt draagt er zorg voor dat een dier:

1. wordt verzorgd door een persoon die beschikt over de voor die verzorging nodige kennis en vaardigheden;
2. slechts onder de hoede wordt gesteld van een persoon die kennelijk tot de verzorging in staat is;
3. dat ziek of gewond lijkt onmiddellijk op passende wijze wordt verzorgd;
4. een toereikende behuizing heeft onder voldoende hygiënische omstandigheden;
5. een voor dat dier toereikende hoeveelheid gezond en voor de soort en de leeftijd geschikt voer krijgt toegediend op een wijze die past bij het ontwikkelingsstadium van het dier;
6. toegang heeft tot een toereikende hoeveelheid water van passende kwaliteit of op een andere wijze aan zijn behoefte aan water kan voldoen;
7. voldoende verse lucht of zuurstof krijgt.

De zorg voor dieren moet zich dus uitstrekken tot de voorwaarden waaronder dieren zich volledig positief kunnen ontplooiën en zich dus kunnen aanpassen aan hun omstandigheden op een positieve manier. Een dier voelt zich goed als het dat zelf zo ervaart. De “Vijf Vrijheden” moeten zijn geborgd. Daarvoor is het nodig dat het dier vrij is van intense angst, pijn en andere negatieve ervaringen. Het dier moet goed functioneren, een bevredigende gezondheid hebben, een normale groeiperiode doormaken. Het dier moet normaal functionerende fysiologische- en gedragssystemen ontwikkelen. Maar ook: het dier moet een normaal leven kunnen leiden in een verrijkt leefmilieu.

De beschrijving van de houderij-elementen in een houderijrichtlijn maken het mede mogelijk de zorgplicht zo volledig mogelijk in te vullen.

De kennisoverdracht aan de koper van surplusdieren⁴

Een bedrijfsmatige, commerciële, verkoper van dieren is verplicht bij de verkoop de bepalingen in acht te nemen die zijn opgenomen in het Besluit houders van dieren, hoofdstuk 3, §2, artikel 3.17 en 3.18. In beide artikelen is de verplichting opgenomen aan de koper informatie te verstrekken over de wijze waarop een vogel goed verzorgd moet worden, de wijze van huisvesting en het gedrag van de vogel. Daarbij moet ook een verklaring afgegeven worden over de gezondheidsstatus van de vogel en moet informatie verstrekt worden over de kosten die gemoeid gaan met het houden het verkochte dier.

De in artikel 3.17 en 3.18 genoemde verplichtingen gelden niet voor een dierenliefhebber die vanuit zijn hobby, niet bedrijfsmatig, dus ook niet commercieel, surplus dieren overdraagt of ter verkoop aanbiedt.

---

⁴ Onder het begrip surplus dieren verstaan we huis- en hobbydieren die de houder zelf niet langer wil aanhouden. Voor het in stand houden van soorten en rassen moet er regelmatig met de dieren gefokt worden. Ook moet er voor gezorgd worden dat voldoende uitwisseling van fokmateriaal plaatsvindt om vitale dieren te fokken. Daarom houdt de fokker niet alle dieren zelf aan maar vindt uitwisseling plaats van dieren. Dit kan ondermeer plaatsvinden via verkoop van dieren.

In artikel 3.6.2 van hoofdstuk 3, staat aangegeven dat de hele paragraaf 2 niet voor hem van toepassing is. Maar de zorgplicht van de houder houdt bij verkoop eigenlijk niet op. Het is daarom gewenst dat bij verkoop van huis- en hobbydieren aan de nieuwe eigenaar de houderijrichtlijn mee over te dragen. Daarom nemen we dit onderdeel op in de houderijrichtlijnen.

2. Juridisch kader met betrekking tot het opstellen van houderijrichtlijnen

Op 28 januari 2015 verschijnt in de Staatscourant de Regeling van de Staatssecretaris van Economische Zaken nr. WJZ/15008282, houdende vaststelling van hoofdstuk 2 van de Regeling houders van dieren. Dit hoofdstuk wordt gewijzigd en komt te luiden: "Hoofdstuk 2. Dieren die gehouden mogen worden".

Dit hoofdstuk verwijst naar de instelling van een positieflijst die dan ook huisdierenlijst wordt genoemd. Het betreffen hier dieren die gerekend worden tot zoogdieren.

In deze Regeling zijn drie tabellen opgenomen.

Tabel 1, Positieflijst (huisdierenlijst).

Op deze tabel komen 51 soorten zoogdieren voor die zijn aangewezen als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, van de Wet dieren, die gehouden kunnen worden zonder toepassing van soortspecifieke houderijvoorschriften.

De motivatie is dat de soort goed is te houden onder de al geldende algemene houderijvoorschriften uit de Wet dieren en het Besluit houders van dieren, die redelijkerwijs door iedere houder ingevuld kunnen worden.

Tabel 2 vermeld 47 soorten zoogdieren die zijn aangewezen als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, van de Wet dieren, die gehouden kunnen worden met toepassing van soortspecifieke houderijvoorschriften.

Hierbij is de motivatie dat die houderijvoorschriften zijn gewenst voor het welzijn en de gezondheid van het dier. Daar komt dan nog bij dat de soort alleen is te houden met speciale kennis en kunde van de houder en onder specifieke houderijvoorschriften.

Tabel 3 vermeld de diersoorten die niet worden aangewezen als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid van de Wet dieren. Op 1 april 2015 betreffen dit 19 soorten zoogdieren.

De motivatie is dat de soort redelijkerwijs niet te houden is zonder schade aan gezondheid en welzijn.

De Regeling is aangevuld met een toelichting.

In 1.6 van deze toelichting wordt de instelling van een houderijvoorschrift nog eens nader uiteen gezet..

(citaat)

Het is de bedoeling (overeenkomstig de motie-Van Gerven, TK 31 389, nr. 131) dat bij de beoordeling van alle aan te wijzen diersoorten wordt onderzocht of voorschriften moeten worden vastgesteld die door de houders bij het houden en de verzorging van dieren in acht moeten worden genomen, eventueel naast de algemene regels die in de Wet en het Besluit zijn opgenomen. Per diersoort kunnen die voorschriften verschillen.

Voor een aantal diersoorten is naleving van de algemene regels voldoende, omdat het risico op welzijn- of gezondheidsschade bij houder of dier bij zorgzaam houden van die soorten zich gewoonlijk niet voordoet. Op grond van artikel 2.2, 10^e lid, van de wet, kunnen dergelijke voorschriften gesteld worden.

(einde citaat)

Het houderijvoorschrift van de Raad voor Dierenaangelegenheden, RDA

In december 2013 verscheen het rapport "Onder Voorwaarden Houden van Dieren" opgesteld door de Raad voor Dierenaangelegenheden.

De RDA had hiermee voldaan aan het verzoek van de overheid een zienswijze op te stellen waarin wordt aangegeven onder welke randvoorwaarden (bepaalde) diersoorten als gezelschapsdier gehouden kunnen worden. De door de RDA opgestelde randvoorwaarden zijn samengevat in een houderijvoorschrift.

De zienswijze van de RDA op het opstellen van houderijvoorschriften was niet nieuw. In 2003 werd de eerste aanzet daartoe al gegeven. Het in 2013 door de RDA opgestelde format voor een houderijvoorschrift is geschreven vanuit een door de overheid gevraagde zienswijze in relatie tot de poging om een positieflijst voor zoogdieren op te stellen.

Alleen de soorten die op basis van die positieflijst gehouden mogen worden, komen in aanmerking voor een houderijvoorschrift. Vanuit een wetenschappelijke achtergrond zijn in een sjabloon een groot aantal output parameters en best practices verzameld. De opzet was erop gericht dat het invullen van deze houderij elementen in samenwerking met de houderij sector en de liefhebbersverenigingen zou plaats vinden. Erkend wordt dat daar veel kennis en ervaring op het gebied van het houden en fokken met de te beschrijven dieren zit.

Deze inbreng zou onmisbaar zijn omdat wetenschappelijke onderzoekers zelf al hadden vastgesteld dat er maar zeer weinig wetenschappelijke lectuur over dierenwelzijn, diergezondheid en diergedrag met betrekking tot diersoorten beschikbaar is. Daarnaast geeft de RDA bij de start van het opstellen van houderijvoorschriften de voorkeur aan doelvoorschriften.

Een andere optie zou het omschrijven van middelvoorschriften zijn. Hieraan kleven een aantal veronderstelde bezwaren: Een middelvoorschrift is wetenschappelijk moeilijk te onderbouwen. Het welzijn van het dier zou niet geborgd zijn met het voldoen aan minimum vereisten.

De RDA kiest voor een houderijvoorschrift met als uitgangspunt de best practices in plaats van minimum normen. Dit zou ook het meest gewenst zijn voor handhavers, die vooral monitoren op de afwezigheid van negatieve resultaten. Het feit dat men al rekening houdt met het optreden van handhavers geeft aan dat het houderijvoorschrift voor de houders van dieren niet vrijblijvend is, maar dat door de overheid aangewezen handhavers toezicht zullen houden op het naleven van die voorschriften.

Actuele stand van zaken

Op 24 september 2020 heeft de Minister van LNV de Tweede Kamer geïnformeerd over de [stand van zaken van de huis- en hobbydierenlijst](#). Het Adviescollege huis- en hobbydierenlijst beoordeelt momenteel een lijst van zoogdiersoorten die in Nederland worden gehouden aan de hand van deze systematiek. De zoogdiersoorten worden beoordeeld op risicofactoren voor dierenwelzijn en gevaar voor de mens (letsel- en zoönoserisico). Het is belangrijk dat het beoordelen van al deze diersoorten op een zeer zorgvuldige wijze gebeurt. De wetenschappelijke beoordeling van al deze dieren is omvangrijk. De verwachting van de minister was dat deze beoordeling later in 2020 zou zijn afgerond.

Op grond van het [Andibelarrest](#) van 2008 van het Europese Hof is een onafhankelijke beoordeling voorwaarde voor het plaatsen van dieren op een huis- en hobbydierenlijst van dieren die gehouden mogen worden.

Op 2 januari 2021 is door de overheid nog geen huis- en hobbydierenlijst voor zoogdieren vastgesteld. Evenmin zijn er houderijvoorschriften voor de houders van zoogdieren beschikbaar. Er is wel een [Review Huisvesting en verzorging](#) van roofvogels opgesteld door LNV i.s.m. RVO, NVWA, LID en Nationale Politie te vinden op de website van RVO.

Een samenwerkingsverband van houderijorganisaties heeft een Gids voor Goede praktijken Huisvesting en verzorging roofvogels en uilen opgesteld. Deze Gids is aangeboden aan het Ministerie van LNV.

3. Het antwoord van de houderijorganisaties zelf

Nadat in december 2013 het sjabloon van de RDA wordt gepubliceerd, zet de cte DE&W van de NBvV zich vanaf 2014 aan het schrijven van een eigen houderijrichtlijn.

Bewust wordt niet gekozen voor het begrip "Houderijvoorschrift", maar voor het begrip "Houderijrichtlijn".

Als houderijorganisatie, waarbij 20.000 leden zijn aangesloten die hobbymatig en duurzaam kooi- en volièrevogels houden, beschikken zij niet over een gecertificeerde handhavingdienst met inspecteurs die toezicht en controle houden op het naleven van voorschriften, boetes uitdelen en rechtszaken tegen eigen leden gaan voeren.

Houderijorganisaties erkennen het belang van een goede voorlichting en kennisoverdracht van het "theoretische" gedeelte van de kennis die nodig is om het houden en fokken optimaal te realiseren met een basis, van waaruit doelbewust door haar leden gewerkt kan worden aan het welzijn, de gezondheid, het bevorderen van normaal specifiek gedrag van de dieren zelf of vanuit een ethisch handelen van die houders die onlosmakelijk verbonden is aan het houden van dieren.

Het sjabloon van de RDA bestaat uit een vast gedeelte en een gedeelte waarvoor de informatie verkregen moet worden van de experts in het veld, dus de praktijkmensen. Dat wil niet zeggen dat er geen gebruik gemaakt wordt van wetenschappelijke kennis, maar de houderijrichtlijn moet een praktische uitwerking zijn zodat de dierhouder in de praktijk de kennis kan toepassen. Als gekozen wordt voor een wetenschappelijke benadering en vandaar uit wetenschappelijke begrippen worden gehanteerd voor de diverse houderij elementen, dan zal een houderijorganisatie snel het draagvlak verliezen bij haar achterban. De wetenschappelijke kennis moet toegankelijk gemaakt worden.

Om het vereiste draagvlak te realiseren hebben de houderijorganisaties daarom aan hun leden gevraagd praktijkervaringen met een bepaalde diersoort of diercategorie beschikbaar te stellen voor het schrijven van een specifieke houderijrichtlijn.

Het resultaat is nu dat zoveel waar mogelijk de sjabloon van de RDA is aangehouden, maar waarin de praktijkervaring een primaire rol heeft gekregen.

In de praktijk blijkt dat een uniforme houderijrichtlijn niet haalbaar is, door de grote verscheidenheid in diersoorten en diercategorieën.

De wijze waarop bijvoorbeeld huis- en hobbydieren een wettelijke beschermde status kunnen hebben, geeft al aanleiding tot het aanpassen van de tekst van de houderijrichtlijn.

Een aanpassing op het sjabloon van het houderijvoorschrift van de RDA is ook het inpassen van de deelname aan tijdelijke tentoonstellingen, de wijze van ringen of merken van het dier (de indicatie en registratie), het aankopen van nieuwe diersoorten en fokdieren, maar ook de verkoop van surplusdieren uit de fokkerij in relatie tot o.a. de CITES richtsnoeren.

Een ander voorbeeld van de opbouw van een houderijrichtlijn is de [Code Goed Houderschap](#) schapen en geiten uit 2010. Deze dateert van vóór het advies van de RDA in 2013.

De Code is veel uitgebreider en gaat ook in op zaken als bijvoorbeeld transport, waar wettelijke verplichtingen voor gelden met het oog op dierenwelzijn. De Code richt zich sterk op de verantwoordelijkheid en het gedrag van de houder.

4. De opbouw van een houderijrichtlijn

De houderijrichtlijn voor een diersoort kan opgebouwd worden uit onderstaande houderij elementen:

De Nederlandse naamgeving van de diersoort.

De taxonomische indeling van de beschreven diersoort.

- Soorten / ondersoorten.
- Land van herkomst.
- Oorspronkelijke biotoop.

De beschrijving van het dier.

De status in relatie tot relevante wetgeving.

- De status op de IUCN Red List.
- Eventuele CITES richtsnoeren

De doelstelling van de houderijrichtlijn.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

- Sociaal en soort specifiek gedrag.

Gezondheid.

Huisvesting.

- Specifieke huisvestingseisen.

Het fokken met het dier.

- De inventarisatie van fokverslagen.
- Het domesticatieproces

De voeding, het drinken en het zwem- en/of badwater.

Overige houderij elementen:

- De deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.
- Identificatie en registratie. I & R.
- Aankoop en Verkoop.
- Risico inventarisatie en evaluatie RIE
- Mate van invasiviteit en schade

Geraadpleegde literatuur.

Links.

Voorbeeld:

Als voorbeeld van een houderijrichtlijn, zoals die door de NBvV voor 480 vogelsoorten is geschreven, is gekozen voor de Rijstvogel. Deze vogelsoort wordt veel gehouden en gefokt. Pas na het lezen van de houderijrichtlijn komt de liefhebber er achter dat het een CITES vogel is.

Specifieke houderijrichtlijn Rijstvogel

2019, versie 1.2

NBvV code F1. 8.001.001

Taxonomische indeling

Klasse: Aves = vogels
Orde: Passeriformes = zangvogels
Familie: Estrildidae = prachtvinken
Geslacht: Padda

Soort: **Padda oryzivora**

Soorten/ondersoorten:

Er zijn geen ondersoorten

Land van herkomst:

Java en dan vooral het midden en oosten van Java.

Oorspronkelijk biotoop:

Gebieden met rijstbouw, graslanden, bossavannes.

Beschrijving vogel:

De Rijstvogel is minimaal 15 groot.

Er is geen kleuronderscheid tussen de man en de pop.

De onder en bovensnavel is rozerood tot hoornkleurig.

Het oog is donkerbruin, De ooglidrand is rood.

De kopbevedering is zwart met een zuivere witte wangvlek.

De rug en borst is helder grijs. De borst loopt door tot op een regelmatig gebogen lijn van vleugelbocht tot vleugelbocht.

De buik en flanken zijn grauwbeige met een paarse waas. Het onderlichaam is wit.

Status in relatie tot relevante wetgeving

Het houden van deze vogelsoort is toegelaten:

a) onder wet- en regelgeving omtrent gevaar voor de volksgezondheid (besmetting en zoönosen) onder referentie: Wet dieren, artikel 2.1, derde lid; artikel 5.3, derde lid en artikel 8.4 eerste lid;

b) onder gestelde regelen Gevaarlijke dieren:

onder referentie: Advies RDA 2005/04: Houden van potentieel gevaarlijke diersoorten als

- gezelschapsdier, blz. 43;
- c) onder de in de Wet natuurbescherming gestelde regelen (o.a. m.b.t. invasieve soorten onder referentie: § 3.8, art. 3.38 en de EU verordening 1143/2014);
  - d) onder de CITES reglementen, EU Richtlijnen m.b.t. soortbescherming, onder referentie: Verordening (EU) Nr. 2019/2117 van 29 november 2019.

opmerkingen:

De Rijstvogel is geplaatst op de CITES appendix II en de EU soortenlijst bijlage B. In de versie 1.2 van 2019 is de rubriek Aankoop en Verkoop aangepast aan de nieuwste CITES verordeningen.

Status IUCN Red List:

De beschreven vogelsoort heeft de status Vulnerable ver 3.1, 2012 = kwetsbaar.

Doelstelling houderijrichtlijn

Het hobbymatig en duurzaam houden van en of fokken met een vogelsoort dat wordt gerekend tot de volière- en kooivogels, vindt plaats op basis van het schriftelijk vastgelegd beleid van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers en met in achtneming van de bepalingen zoals die zijn opgenomen in de CODEX welke voor het houden van en fokken met volière- en kooivogels is opgesteld.

De basis van deze houderijrichtlijn voor de **Rijstvogel**

is het scheppen van zodanige voorwaarden dat het welzijn en de gezondheid van deze vogelsoort gewaarborgd is. Deze borging richt zich op het kunnen uitoefenen van het natuurlijk gedrag, het in stand houden van een goede gezondheid, het bieden van een goede huisvesting en een goede voeding.

Natuurlijk en normaal gedrag in relatie tot het houden in de avicultuur.

De aantoonbaar in Nederland gehouden en gefokte volière- en kooivogels kunnen op basis van de daarvoor geldende (niet eensluitende) definities worden gerekend tot de groep gedomesticeerde dieren. Ze leven niet meer in hun natuurlijke omgeving, maar in een houderij omgeving en zijn afhankelijk van de omgevingscondities die de houder hen aanbiedt.

Toch behouden gedomesticeerde vogelsoorten een aantal van hun natuurlijke gedragingen. Vormen van natuurlijk gedrag beschouwen we de voortbeweging, voedselopname en foerageer gedrag, de voortplanting, territoriaal gedrag, de onderlinge socialisatie, verzorging en hygiëne.

De houder en fokker van volière- en kooivogels zal een meer dan minimaal kennisniveau moeten hebben van de normale gedragingen ⁵van de vogels. De manier waarop met deze kennis wordt omgegaan in de relatie tussen houder en vogel heeft veel invloed op de emoties en stressfactoren die de vogel ervaart. Een goede positieve relatie tussen houder en vogel heeft tot resultaat dat de vogel minder angst voor mensen ontwikkelt. Dit verlaagt niet alleen de invloed van veel stressfactoren, maar maakt het omgaan met vogels gemakkelijker.

---

⁵ Cie DE&W NBvV, Monografie "Het communiceren met kooi- en volièrevogels", 2020, uitgave NBvV Documentnummer 2020 DE&W 04

Gezondheid

Bij het in acht nemen van goede hygiënische maatregelen en het aanbieden van een uitgebalanceerd voer en voedingssupplementen zal een Rijstvogel lang in een goede gezondheid verkeren.

Door insleep van buiten af of door het overbrengen door stekende insecten kunnen de vogels in aanraking komen met alle ziekten die bij zangvogels bekend zijn. Veel voorkomen ziekten bij zangvogels kunnen ingedeeld worden in onderstaande groepen:

- Virale aandoeningen
- Bacteriële en mycotische aandoeningen
- Parasitaire aandoeningen
- Metabole en erfelijke aandoeningen
- Traumatische aandoeningen

Huisvesting

Algemeen

De algemene richtlijnen met betrekking tot de huisvesting van volière- en kooivogels is opgenomen in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Specifieke huisvestingseisen voor de Rijstvogels

Rijstvogels kunnen ondergebracht worden in beplante buitenvolières, maar ook in grote binnenvluchten en kooien. Als de vogels in kooien worden gehuisvest dan verdient het de voorkeur per koppel een kooi te gebruiken met de minimale afmetingen van 80- 120x50x50 cm. De zitstokken worden dan aan de uiterste zijden aangebracht. Op deze manier hebben de vogels ook in een kooi voldoende vliegruimte.

Als vogels binnen worden gehouden moet de luchtvochtigheid schommelen tussen 60 tot 70%. De luchtkwaliteit in de vogelverblijven moet goed zijn; schoon en voldoende geventileerd. De temperatuur binnen moet niet lager zijn dan 15° C terwijl de maximale temperatuur niet hoger dan 30° C moet bedragen. Vogels die in een buitenvolière zijn ondergebracht moeten bij vorst naar binnen worden gebracht.

De vogels blijven vrijwillig buiten vliegen bij temperaturen minder dan 15° C. Vogels zijn gevoelig voor mist/vocht. In de herfst met nachten met kans op nevel, mist, koude en regen worden de vogels binnen gehouden. Omdat het broedseizoen soms samenvalt met de koudste maanden van het jaar verdient het aanbeveling de vogels dan binnen te laten broeden.

Rijstvogels hebben daglicht nodig. Alleen dan krijgen ze voldoende tijd voor voedselopname en de opbouw van een algemene conditie. Uitgangspunt is dat de vogels tenminste 15 uren daglicht krijgen. Tijdens de rustperiode is een minimum van 12 uur voldoende.

Licht is belangrijk, daarom moeten binnenverblijven voorzien worden van kunstmatige verlichting door middel van verlichtingsarmaturen. De voorkeur gaat uit naar het gebruik van lichtbronnen die ook een hoeveelheid UV straling uitzenden. Een normale TL buis voldoet hieraan.

Sociaal en soortspecifiek gedrag

De basis principes ten aanzien van een passend respons op sociale interacties en het tonen van soortspecifiek gedrag en het vermijden van stressfactoren is beschreven in het "Handboek Vogelverzorging" zoals deze is uitgegeven door de NBvV.

Voor de Rijstvogel is aanvullend onderstaand van toepassing:

Ze kunnen in een goed beplante volière gehouden worden met andere vogels. Op voorwaarde dat in die volière een goede onderlinge harmonie heerst.

Het fokken met de Rijstvogel

De Rijstvogel is in het tweede jaar broedrijp. Ervaren fokkers zetten voor de fokkerij liever wat oudere vogels in omdat de ervaring wel is dat jonge ouderdieren snel hun nest in de steek laten.

Het broedseizoen is niet precies aan te geven. Afhankelijk van de conditie van de vogels kan dit in elke maand of periode vallen. De vogels maken zelf een nestje in een half open nestkasje, een gesloten nestkastje van 12x12x15 cm of tralienestje zoals die ook wel bij kanaries wordt gebruikt.

Het aantal broedronden is twee. Per broedronde worden 5 tot 6 eieren gelegd. De pop broedt zelf de eieren uit. Soms helpt ook de man daarbij. De broedtijd is 16 tot 18 dagen, met een uitkomstpercentage van ca. 80%. De jongen worden door de ouders groot gebracht en komen vlot door de jeugdruï. Er is geen opvallend sterftcijfer voor en tijdens de ruiperiode.

Inventarisatie fokverslagen

Maandblad Onze Vogels, uitg. NBvV, juli 1954, blz. 175 e.v.

Domesticatie.

In de avicultuur in Nederland is de Rijstvogel een gedomesticeerde vogelsoort. Dit domesticatietraject is al zodanig ontwikkeld dat met succes diverse kleurmutaties worden gefokt. Door de NBvV zijn voor gedomesticeerde Afrikaanse en Aziatische prachtvinken standardeisen opgesteld.

Voeding, drinken en badwater.

De Rijstvogel is een zaadetende tropische vogel. Het is dan ook een eerste vereiste dat de vogels kunnen beschikken over een rijk zaadmengsel, een z.g. Australische prachtvinken mengsel. Hierin zit een grote variatie aan zaden zoals witzaad, gele en rode panis, witte millet, Japanse millet, perilla. Dit mengsel is veelal compleet samengesteld door voerfabrikanten.

Aanvullend kunnen andere zaden zoals "tuin- en onkruidzaden" worden toegevoegd. Ook mogelijk is een goed parkietenzaad aangevuld met witzaad, paddy, negerzaad, gebroken haver, gebroken rijst.

Naast zaadmengsels krijgen Rijstvogels ook zachtvoer voor tropische vogels toegediend. Dit kan fabrieksmatig samengesteld zijn, maar sommige vogelliefhebbers geven de voorkeur aan het zelf maken van zachtvoer. Ook kunnen zo nu en dan insecten en universeelvoer worden gegeven.

In het totale voedsel aanbod mag grit en kiezel niet ontbreken. Ook kunnen ter bevordering van de algehele conditie voedingssupplementen worden verstrekt in de vorm van vitamines, mineralen en aminozuren, maar ook kruiden. Let daarbij erop dat er geen overdosering plaatsvindt.

Drinkwater dient continue ter beschikking te zijn. Dagelijks dient schoon drinkwater in drinkfonteintjes of drinkflesjes te worden aangeboden waarbij deze fonteintjes of flesjes ook dagelijks schoongemaakt worden.

Dagelijks hebben vogels schoon badwater nodig voor het onderhoud van de bevedering. Badwater moet slechts een beperkte tijd per dag worden verstrekt om vervuiling tegen te gaan. In volièrès en vluchten moet een voorziening worden getroffen dat vervuiling van de bodembedekking tegen gaat. En laag kranten kan hiervoor wel gebruikt worden. In kooien kan badwater verstrekt worden door middel van kunststof badjes die tijdelijk voor de kooi worden gehangen. In volièrès kan badwater worden vertrekt in open schalen.

Overigen

Deelname aan een tijdelijke tentoonstelling.

Rijstvogels die gaan deelnemen aan een tijdelijke tentoonstelling moeten vroegtijdig gewend raken aan de tentoonstellingskooi. Deze gewenning kost tijd maar voorkomt stress bij de vogel tijdens de keuring en tentoonstelling.

Rijstvogels kunnen gedurende twee jaar ingezonden worden als Eigen Kweek, ze worden gehuisvest in een universeelkooi.

Identificatie en registratie

Alle vogelsoorten die voorkomen op de Europese soortenlijst, bijlage B, moeten om gehouden te mogen voorzien zijn van een naadloos gesloten pootring. Ook het beleid van de NBvV is er op gericht dat iedere vogel die bij haar leden in kooien, vluchten of volièrès worden gehouden tijdig voorzien wordt van een naadloos gesloten pootring. Deze ringen worden door de bond in eigen beheer vervaardigd. In de ring zijn gegevens gegraveerd die verwijzen naar het geboortjaar, het kweeknummer van de eerste eigenaar, de aanduiding van de bond en een volgnummer.

De voorgeschreven ringdiameter is 3,2 mm.

De houder van een ongeringde vogelsoort dat geplaatst is op de bijlage B van de Europese soortenlijst moet kunnen aantonen hoe die de vogel in bezit is gekomen. Ongeringde Rijstvogels vallen onder de administratieplicht zoals vastgelegd in het Besluit natuurbescherming. Ook de registratie van de geringde vogels kan plaats vinden door middel van een fokregister dat o.a. digitaal verkrijgbaar is. Deze vorm van registratie is voor de geringde Rijstvogel niet verplicht.

Aankoop en Verkoop

De aanschaf van Rijstvogels als kooi- of volièrevogel kan bij voorkeur plaats vinden bij een fokker die vanuit zijn vogelverblijf, vogelmarkt of vogelbeurs zijn eigen gefokte vogels te koop aanbiedt. Op die wijze kan de koper geïnformeerd worden over de achtergronden van de aan te schaffen vogels. Omdat de Rijstvogel geplaatst is op de Europese soortenlijst, bijlage B, moet de verkoper voor iedere verkochte vogel een overdrachtverklaring opstellen en een exemplaar daarvan beschikbaar stellen aan de koper. Daarnaast verdient het aanbeveling ook een kopie van deze houderijrichtlijn aan de koper beschikbaar te stellen

Na aankoop van een vogel bij een fokker, op een vogelmarkt of op een vogelbeurs moet deze tenminste gedurende een periode van vier weken in quarantaine worden gehouden. Nauwkeurige observatie is nodig om vast te stellen of de vogel geen ziekteverschijnselen laat zien en of in de bevedering geen ongewenste mijten bij zich draagt.

Risico Inventarisatie en Evaluatie RIE

Bij de Rijstvogel is geen natuurlijk gedrag of een gedragstoornis bekend dat aanleiding zal geven tot ongewenst fysiek gevaar voor de mens. Voorwaarde daarbij is wel dat de vogel op de juiste manier wordt behandeld o.a. door de wijze waarop deze door de houder b.v. wordt

vastgehouden en onnodige stressfactoren worden versterkt door het op de onjuiste manier vangen van de vogel.

Mate van invasiviteit (overlevingskans bij ontsnapping) en schade

Onder invasiviteit wordt verstaan: overleven, vestigen en vermeerderen met schade voor ecosysteem. In geval van ontsnapping is het twijfelachtig of Rijstvogels enige kans van overleving hebben. De aanwezigheid van predatoren zal de ontwikkeling tot een invasieve soort tegengaan.

Deze vogelsoort zal zich niet explosief in de natuur ontwikkelen noch schadelijk zijn voor de Nederlandse natuur en het Nederlands ecosysteem. Bij ontsnapping uit de volière of vogelkooi zal deze vogelsoort geen gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade veroorzaken.

Het opstellen van deze houderijrichtlijn

Onder redactie van de Commissie Dierenwelzijn -ethiek en Wetgeving van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is deze houderijrichtlijn opgesteld. Daarbij werd de praktijkervaring ingebracht door J.H.v.d.Lee, Julian Loomans, A. de Rond, P. Verkuijden, G.H.ter Welle, fokkers van Rijstvogels.

Literatuur

Handboek Vogelverzorging, onder auspiciën van de NBvV uitgegeven door Welzo Media Productions bv, eerste druk 2016, ISBN 978 90 5821 2955

Brochure *Algemene Informatie* m.b.t. de geldende regels die van toepassing zijn op het ringen van volière- en kooivogels, uitgegeven door de NBvV.
CODEX voor het hobbymatig houden van en fokken met volière- en kooivogels door leden van de NBvV.

Standaardeisen Gedomesticeerde Afrikaanse en Aziatische prachtvinken, uitg. NBvV 2017 – 2018, blz. 46 - 60, samengesteld door de TCTropische vogels en Parkieten NBvV

60 jaar Diergeneeskundig Memorandum, Bijzondere Gezelschapsdieren 2013

Josep de Hoy, Andrew Elkott, Jordi Sargatal & David A. Christie, *Handbook of the Birds of the World.*, uitg.: Lynx Edicions, Spanje, 2010, deel 15, ISBN 9788496553682.

Links

BirdLife International 2012. *Padda oryzivora*. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2014.3. <www.iucnredlist.org>.

www.ibc.lynxeds.com

www.vogelindex.nl

5. Stand van zaken houderijrichtlijnen binnen KleindierNed

In de periode 2013 – 2021 hebben de deelnemers binnen KleindierNed door het uitblijven van richtsnoeren vanuit de overheid zelf hun verantwoording in de richting van hun leden genomen.

Zo is binnen diverse houderijorganisaties naast een beleid gericht op dierenwelzijn en diergezondheid ook een beleid ontwikkeld dat gericht is op het fokken met dieren. Dit vloeit voort uit het gegeven dat er feitelijk nauwe verbanden bestaan tussen het houden van en het fokken met huis- en hobbydieren. De KLN, NBS, NPO en NBvV hebben aparte documenten hiervoor opgesteld. De NBvV heeft een op de praktijk gericht fokbeleid per diersoort mede ondergebracht in haar houderijrichtlijnen. De SZH bereidt een visiestuk voor over dierenwelzijn, met name gericht op fokken en voorkomen van inteelt.

Diverse vormen van kennisoverdracht zijn gerealiseerd waardoor er bij de leden geen sprake is van het ontbreken van basiskennis. Gesteld kan worden dat door het ontbreken van wetenschappelijke en voor velen onbereikbare lectuur, op basis van “citizen science – burger wetenschap” ((EU)2018/968, art. 2, lid 3) volop in deze leemte is voorzien.

Binnen KleindierNed wordt nu een discussie opgestart of we naar een uniforme houderijrichtlijn moeten toewerken of dat we binnen iedere houderijorganisatie voldoende uit de voeten kunnen met de eigen “lesstof”.

Een inventarisatie binnen de aan KleindierNed deelnemende houderijorganisaties geeft onderstaand resultaat:

Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers, NBvV, is een houderijorganisatie die gevormd wordt door circa 20.000 leden, die als gezamenlijke hobby het duurzaam houden van en of fokken met kooi- en volièrevogels hebben.

De algemene en specifieke NBvV- houderijrichtlijnen

Gedurende de periode 2014 – 2020 is een onderzoek uitgevoerd naar de biodiversiteit van kooi- en volièrevogels, die aantoonbaar in Nederland worden gehouden en gefokt. Verdeeld over 18 orden, 90 families en 449 geslachten zijn, gerekend vanaf 2002, 1755 vogelsoorten geïnventariseerd. In deze aantallen vogelsoorten zijn de ontstane kleurmutaties en de erkende rassen niet meegerekend.

De clustervorming

Van de 1755 aangetroffen vogelsoorten zijn o.a. met behulp van de houders er van, voor circa 480 soorten houderijrichtlijnen geschreven.

Om een dergelijk groot aantal praktisch toegankelijk te maken is overgegaan tot het clusteren van de vogelsoorten, op basis van een indeling die in de avicultuur niet ongewoon is. Op deze manier kunnen een negental clusters opgebouwd worden:

Zaadetende inheemse vogels;

Insecten- en vruchtenetende inheemse vogels

Zaadetende uitheemse vogels

Insecten- en vruchtenetende uitheemse vogels;

Lori's

Kaketoets, Agaporniden en Papegaaien;
Parkieten;
Uitheemse duiven;
Grondvogels.

De algemene houderijrichtlijnen

Iedere cluster is opgebouwd uit een Algemene houderijrichtlijn en daarnaast Specifieke houderijrichtlijnen per vogelsoort. Afhankelijk van het aantal vogelsoorten per cluster is ook een verdere opdeling gemaakt om te voorkomen dat het aantal bladzijden per cluster te groot zal worden om hanteerbaar te zijn. (Het totaalpakket beslaat meer dan 3000 bladzijden.) Iedere cluster is opgebouwd uit een groot aantal vogelsoorten die terug te brengen zijn naar geslachten en families.

Niet voor alle soorten zijn houderijrichtlijnen geschreven. Het komt voor dat er wel een geslacht is geïnventariseerd, maar voor de soorten binnen dat geslacht zijn (nog) geen houderijrichtlijnen geschreven. In zo'n geval kan worden teruggevallen op de tekst van de Algemene houderijrichtlijn dat voor de betreffende cluster is geschreven.

De specifieke houderijrichtlijnen

Voor ruim 480 vogelsoorten zijn houderijrichtlijnen opgesteld.

Deze zijn ondergebracht in 40 clusters. Het komt voor dat in een geslacht veel soorten aantoonbaar worden gehouden en of gefokt.. maar dat er slechts van één soort een houderijrichtlijn aanwezig is. In zo'n geval kan de beschreven vogelsoort worden beschouwd als "gidsvogel" voor de soorten binnen het geslacht. Omdat deze soorten vaak vergelijkbaar zijn qua biologische kenmerken en natuurlijk of normaal gedrag, kunnen voor nieuwe soorten ook specifieke houderijrichtlijnen worden geschreven.

Beschikbaarheid

Het beleidstuk Houderijrichtlijnen voor kooi- en volièrevogels en de 40 clusters aan houderijrichtlijnen is te downloaden via [NBvV/downloads/](#) dierenwelzijn/ beleidstuk houderijrichtlijnen.

Aviornis International Nederland

Aviornis is een internationale houderijorganisatie met een afdeling in Nederland.

Circa 3000 houders en fokkers van park- sier- en watervogels vormen deze Nederlandse afdeling.

Zij hebben zich verzameld in studiegroepen of werkgroepen. Daarnaast zijn commissies ingesteld die hun werkzaamheden richten op huisvestingsrichtlijnen, wetgeving en verzamelen van fokverslagen.

Aviornis heeft zich tot doel gesteld voor iedere vogelgroep huisvestingsrichtlijnen op de stellen.

Beschikbaar zijn deze huisvestingsrichtlijnen voor:

- watervogels (Anseriformes)
- hoenderachtigen (Galiformes)
- wilde duiven (Columbiformes)
- steltlopers (Charadiiformes)
- Toerako's (Musophagidae)
-

De huisvestingsrichtlijnen zijn opgesteld door de genoemde commissies, die bestaan uit houders en fokkers met grote ervaring en expertise op hun gebied, waardoor ook aspecten rond voeding , verzorging en gedrag ruimschoots aan de orde komen.

Hierdoor zijn deze huisvestingsrichtlijnen een leidraad en advies aan de liefhebberij.

Aanvullend op de huisvestingsrichtlijnen zijn soortbeschrijvingen opgesteld voor:

- loopvogels;
- flamingo's;
- watervogels;
- Smids kievit;
- hoenderachtigen;
- wilde duiven;
- neushoorn vogels.

In de Vogeldatabase is een uitgebreide naamlijst van de park- en siervogels opgenomen. Ook is bij die opgenomen vogels de ringmaat vermeld en zijn van diverse vogelsoorten foto's beschikbaar.

De huisvestingsrichtlijnen in combinatie met de soortbeschrijvingen en de Vogeldatabase, zijn gelijkwaardig aan het begrip "houderijrichtlijn" .

Beschikbaarheid:

De soortbeschrijvingen, de huisvestingsrichtlijnen en de Vogeldatabase zijn geplaatst op de website <https://www.aviornis.nl/> en te downloaden.

Kleindier Liefhebbers Nederland KLN.

Kleindier Liefhebbers Nederland behartigd de belangen van ruim 6000 leden die zich hebben toegelegd op het hobbymatig houden van en of fokken met verschillende diergroepen.

Dit zijn zowel kleine zoogdieren als sier- en watervogels en oorspronkelijke duiven.

De diergroepen zijn opgedeeld in:

Konijnen;
Cavia's;
Kleine knaagdieren;

Hoenders;
Siervogels;
Oorspronkelijke duiven;
Oorspronkelijke watervogels.
Gedomesticeerde watervogels.

Op de website www.kleindierliefhebbers.nl worden de diergroepen afzonderlijk beschreven.

De rubrieken die daar aan de orde komen zijn:

- geschiedenis;
- voeding en verzorging;
- ziektebestrijding;
- tentoonstellen;
- raskeuze
- aanschaf.

Beschikbaarheid:

De teksten die per diergroep op de website zijn geplaatst voldoen in grote lijnen aan de doelstelling van een houderijrichtlijn.

In leerboeken en standaardeisen wordt dieper ingegaan op details met betrekking tot het houden en het fokken in relatie tot dierenwelzijn en diergezondheid.

Nederlandse Belangenvereniging van Hobbydierhouders

De NBvH is opgericht in 2002 na de MKZ-crisis in 2001.

Doel van de NBvH is de belangen te behartigen van houders die (landbouwhuis)dieren houden zonder winst oogmerk, maar als hobby

Doel is te komen tot passende regels voor hobbydieren zoals op gebied van registratie, oormerken, dierziektebestrijding, transport, schuilgelegenheid, rendactarieven, vervoer dieren (in Europa), preventie wolvenschade.

De NBvH heeft in 2006 een [Codex 'Landbouwhuisdieren houden zonder winst oogmerk'](#) opgesteld die een richtlijn bevat voor hobbydierhouders en kleine fokkers.

De Codex werd ondersteunt door de NWPP, de voorganger van KleindierNed.

De algemene richtlijn stelt dat dierhouders verantwoordelijk zijn voor:

Een zorgvuldige wijze van aanschaf, verkoop en afstand doen van dieren.

Goede huisvesting, de juiste verzorging van de dieren en goede hygiëne

Bieden van voldoende mogelijkheid voor diereigen gedrag

Zorgvuldig omgaan met zeldzaam fokmateriaal

Preventie van dierziekten (biosecurity)

Zorgdragen voor verantwoorde slacht

Voorkomen van uitzichtloos lijden

Verantwoorde afvoer van doden van dieren

Voorkomen van geluid- of stankoverlast

De NBvH is deelnemer van het Platform Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders.

Dit Platform heeft in samenwerking met Stichting Levende Have in 2010 een [Code Goed Houderschap](#) schapen en geiten ontwikkeld.

Deze code bevat 28 bepalingen.

Deze gaan onder meer over voeding, verzorging, huisvesting, aan- en verkoop van dieren, transport, import, weidebeheer en fokbeleid.

De code is tot stand gekomen in nauwe samenspraak met de bij het platform aangesloten ras- en fokverenigingen.

Het is een initiatief van onderop.

Met het naleven van de code toont een schapen- of geitenhouder aan dat hij zich in positieve zin onderscheidt van houders die dat niet doen.

De code geeft aan wat er nodig is om de gezondheid en het welzijn van schapen en geiten en de volksgezondheid te waarborgen.

Daarmee kan de code – en vooral de toelichting daarop – ook als leidraad dienen voor de beginnende schapen- of geitenhouder die het graag 'goed wil doen'.

In de code wordt verwezen naar diverse kennisbanken zoals die van Levende Have, Universiteit Wageningen, LICG en GD.

Verder gaat de code in op minimumnormen en plusnormen.

De 'Code voor goed houderschap schapen en geiten' van het Platform voor de kleinschalige schapen- en geitenhouders is een lijst met punten (of 'plusnormen') waarvan de houder zegt: "Dit onderschrijf ik, hier voldoe ik aan."

Het is géén extra regelgeving bovenop bestaande wetten en regels.

Het is een puntsgewijze 'goede praktijk'-lijst – een code of conduct – die veel kleinschalige schapen- of geitenhouders al als hun tweede natuur zullen zien.

NBvH werkt samen met Levende Have en verwijst voor informatie over het houden van dieren naar de website van Levende Have, een Landelijk Kennisnetwerk van houders van boerderijdieren.

NBvH werkt samen met de Hobbyvarkenvereniging, Fokkersclub Nederlands Landvarken, het Bonte Benteimerlandvarken en de SZH op gebied van de houderij van varkens.

De Hobbyvarkenvereniging richt zich op houders van (mini)varkens. Varkenshouders die hun dieren soms ook in huis houden. De Hobbyvarkenvereniging heeft een besloten Facebookpagina. Hier worden veel vragen gesteld over het houden van (mini)varkens. De beheerder van de Facebookpagina heeft in eigen beheer een boek uitgegeven over het houden en verzorgen van varkens (Het grote kleine varkenshandboek) waar uitvoerig ingegaan wordt op alles wat nodig is om het houden van deze dieren verantwoord te kunnen doen.

Stichting Zeldzame Huisdierrassen

De Stichting Zeldzame Huisdierrassen (SZH) zet zich in voor het behoud van zeldzame oorspronkelijke Nederlandse rassen van onze boerderijen en huisdieren en hun diversiteit. Dit doet de SZH enerzijds door houders van deze lokale rassen te ondersteunen in het houden van, fokken met en verwaarden van hun dieren.

En anderzijds door de rassen en hun kwaliteiten te promoten bij het brede publiek. De SZH verwijst voor de informatie over huisvesting, verzorging van de dieren naar de website van Stichting Levende Have en naar de website van rasverenigingen. Verder verwijst de SZH voor informatie over fokkerij naar Animal Breeding and Genomics Centre (ABGC) en Centrum voor Genetische bronnen Nederland van Wageningen University & Research. Zij hebben een zeer uitgebreid en kundig [Leerboek Fokkerij en Genetica](#) ontwikkeld en deze gratis beschikbaar gesteld op de website van [Groenkennisnet](#).

Vereniging Stads- en Kinderboerderijen Nederland

De vSKBN is de branche-organisatie voor stads- en kinderboerderijen in Nederland. Een van de belangrijke taken is het ondersteunen van de leden op het gebied van dierhouderij en wet- en regelgeving. Stads- en kinderboerderijen moeten aan veel wetten en regels voldoen. De vSKBN beheert het [Kwaliteitsbewijs](#) kinderboerderijen. De leden kunnen dit kwaliteitsbewijs behalen als zij voldoen aan alle wettelijke eisen en regels. Een uitgebreid handboek met een duidelijke checklist helpt ze daarbij. De vSKBN heeft zelf geen houderijrichtlijnen opgesteld voor specifieke diersoorten, maar verwijst hiervoor naar websites van LICG, Levende Have, RVO en KleindierNed.

Nederlandse Bond van Sierduivenliefhebbersverenigingen NBS

De NBS behartigt alle belangen van de bij 18 specifieke sierduivenliefhebbersverenigingen aangesloten houders- en fokkers van sierduiven. Een belangrijk aspect bij het houden van sierduiven is dierenwelzijn. Daartoe geeft de NBS een eigen dierenwelzijnsbeleid vastgesteld.

Diersoort: Sierduiven, rasduiven; *Columba livia domestica* (afstammend van de rotsduif)

De taxonomische indeling: Aves (vogels) - Columbiformes (Duifachtigen) - Columbidae (Duiven) – *Columba livia* (rotsduif)

Land van herkomst: de oorspronkelijke rotsduif leefde/leeft in bergachtige gebieden rond het Middellandse Zeegebied.

Oorspronkelijke biotoop: rotsachtige gebieden in de buurt van water/zee.

Indeling ras sierduiven in groepen: de gedomesticeerde ras sierduiven stammen af van de rotsduif en worden op grond van hun voorkomen ingedeeld in 5 rasgroepen.

- Kroppers
- Kip-, wrat- en vormduiven
- Trommel-, structuur- en meeuwduiven
- Kleurduiven
- Tuimelaars en hoogvliegers

Sierduiven (rasduiven) verschillen in grootte, vorm, kleur en gedrag en worden meestal gehouden om tentoon te stellen op kleindierenshows, waar ze beoordeeld worden door keurmeesters op hun fenotypische raskenmerken op basis van een vastgestelde (Europese) rasstandaard. Ook worden rasduiven gehouden als vliegduiven, waarbij de fenotypische raskenmerken minder van belang zijn, maar er gefokt wordt op de vliegeigenschappen. Daarnaast worden diverse rassen gehouden zonder competitief doel maar uitsluitend uit liefhebberij.

De status in relatie tot relevante wetgeving.

Duiven wordt in verordening 2016/429 in dezelfde categorie geplaatst als kippen, kalkoenen, parelhoen, eenden, ganzen, kwartels, fazanten, patrijzen en loopvogels (Ratitae) en worden derhalve niet als gezelschapsdier beschouwd. *Columba livia* (rotsduif/huisduif) staat niet vermeld op de lijst van bedreigde diersoorten: de "IUCN Red List of Threatened Species".

Verscheidene Nederlandse sierduivenrassen worden echter wel in hun voortbestaan bedreigd of hun voortbestaan wordt als kritiek gezien (zie Stichting Zeldzame Huisdierrassen: <https://szh.nl/rassen/duiven>).

Er zijn geen diertechnische beperkingen voor het houden van sierduiven. Voor het deelnemen aan tentoonstellingen wordt door de NBS geadviseerd om de duiven in te enten tegen het paramyxovirus (PMV-1).

Houderijrichtlijn ras sierduiven

De NBS heeft een houderijrichtlijn opgesteld voor ras sierduiven. Hiermee wil de NBS de kennis- en informatieoverdracht naar haar leden en liefhebbers van sierduiven toe bevorderen, waardoor zij in staat kunnen zijn hun duiven hobbymatig en duurzaam te houden, met inachtneming van de normen en waarden op het gebied van diergezondheid, dierenwelzijn en dierenethiek.

Het dierenwelzijnsbeleid van de NBS

De NBS stelt zich ten doel: het bevorderen van de sierduiventeelt in Nederland (Stat. Art. 2). Daarbij werkt zij samen met verenigingen en speciaalclubs van sierduiven in Nederland en met de sectie Duiven van de Entente Européenne in Europees verband. Het aspect dierenwelzijn is een uiterst belangrijk onderdeel van de inspanningen van de NBS omdat het welzijn van de dieren cruciaal is om het beoogde doel te bereiken. Dierenwelzijn binnen de NBS richt zich op de volgende aandachtsgebieden:

- Welzijn van sierduiven voor deelname aan tentoonstellingen (huisvesting, klimaat, verzorging en transport)
- Fokkeriaspecten (fokken op en keuren van specifieke raskenmerken bij sierduiven)
- Omgaan met fokkerijoverschotten .

Beleid:

De NBS volgt de kaders die door de overheid zijn vastgelegd in de Wet Dieren (01-01-2013) en gericht zijn op het houden, fokken, exposeren en doden van sierduiven. Zij stuurt op het implementeren van deze wetgeving bij de regelgeving voor tentoonstellingen en bij het vaststellen van de verschillende rasstandaarden. Zij maakt gebruik van de adviezen van de onder haar vallende speciaalclubs, (rasverenigingen), de standaardcommissie en waar gewenst externe partijen.

Opmerkingen vanuit het werkveld over welzijnsproblemen worden afhankelijk van de aard van de opmerking neergelegd bij het Facilitair Bureau van NBS/KLN en/of de standaardcommissie en/of de betreffende speciaalclub en/of de sectie Duiven van de Entente Européenne d'Aviculture et de Cuniculture.

Uitvoering van het beleid:

De NBS geeft uitvoering aan haar beleid door onder meer het (laten) uitvoeren van de volgende taken:

- verstrekken van voorlichting over het houden en fokken van sierduiven;
- bewaken van het tentoonstellingsreglement specifiek gericht op welzijnsaspecten voor sierduiven;
- verstrekken van kennis over de mogelijkheden gericht op het omgaan met fokoverschotten;
- het regelmatig houden van bijeenkomsten met sierduivenverenigingen en speciaalclubs met als onderwerp dierenwelzijn;
- bewaken van de welzijnsaspecten die aan de orde zijn bij verkoopbeurzen van sierduiven op tentoonstellingen;
- bewaken van de raskenmerken die een positieve impact op het dierenwelzijn hebben, dit voor zover het rassen betreft waarvan Nederland het standaardbepalende land is;
- aansturen van de standaardcommissie en de keurmeestersvereniging (NVSK) gericht op het welzijn van de sierduivenrassen;
- overleg binnen de EE (Entente Européenne) over welzijnsaspecten bij sierduivenrassen waarvan Nederland niet het standaardbepalende land is;

Jaarlijks brengt de NBS in haar jaarboek verslag uit van:

- zaken die in het kader van dierenwelzijn haar aandacht hebben gevraagd;
- eventuele afspraken die gemaakt zijn over het verbeteren van dierenwelzijn;

- aanpassingen van ras-standaarden;
- keurafspraken gericht op welzijnsaspecten.

Beschikbaarheid.

Richtlijnen voor het houden van de vele sierduiven rassen worden beschikbaar gesteld via de website www.sierduif.nl .

Nederlandse Postduivenhouders Organisatie N.P.O.

De NPO is een houderijorganisatie met circa 15.000 leden

De leden richten zich vooral op het houden van postduiven en het deelnemen aan wedvluchten. Daarnaast is kweken van goede en gezonde postduiven een belangrijk facet binnen hun hobby.

De NPO heeft als doelstelling:

- Het bevorderen en doen bevorderen van de postduivenliefhebberij in al haar verschijningsvormen en de wedstrijd sport met postduiven in de ruimste zijn van het woord en voorst het verrichten van al hetgeen daaruit voortvloeit, daartoe bevorderlijk kan zijn, dan wel daarmee verband houdt;
- Het bevorderen van de gezondheid en het welzijn van duiven binnen de postduivenliefhebberij en de wedstrijd sport met postduiven.

Beschikbaarheid:

De NPO heeft op haar website www.duivensportbond.nl een rubriek Duiven houden, met informatie over verzorging en huisvesting van postduiven. De NPO heeft een werkgroep Wetenschappelijk Onderzoek en Welzijn Duiven (WOWD). Deze werkgroep geeft gevraagd en ongevraagd advies over welzijnszaken bij postduiven en beschikt over een eigen website www.wowd.nl. Ook op deze website is informatie over de verzorging van postduiven te vinden. Een informatieboekje is op aanvraag beschikbaar.

6. Verantwoord doden van dieren in de dierliefhebberij

KleindierNed heeft nog onder de noemer van de Nederlandse Werkgroep Parkvogels Pluimvee en kleinvee (NWPP) een document opgesteld over het verantwoord doden van dieren in de dierliefhebberij. Een noodzakelijk onderdeel van de zorg voor dieren is het vormgeven en implementeren van een verantwoord beleid als het gaat om het doden van dieren. Het biedt handvatten om ervoor te zorgen dat dieren zorgvuldig worden gedood, met respect voor het dier en volgens de wettelijke regels. Aan de totstandkoming van dit document hebben dierenartsen die betrokken zijn bij de NWPP bijgedragen. In aanvulling hierop is de faculteit Diergeneeskunde geconsulteerd.

6. Kennisnetwerken

Deelnemers aan KleindierNed verwijzen naar bekende kennisbronnen voor het houden van dieren.

Stichting Levende Have

Levende Have

Stichting Levende Have is een [onafhankelijk kennisnetwerk](#).

De website bevat informatie over het houden van dieren, waaronder huisvesting, verzorging en regelgeving. De volgende diersoorten komen aan bod: konijnen, runderen, varkens, schapen, ezels, geiten, paarden, parkdieren en pluimvee.

De website volgt het nieuws over het houden van dieren. De Stichting geeft maandelijks een nieuwsbrief uit.

Beschikbaarheid

Per diersoort zijn dierenwiki's. Daarin is de informatie naar thema geordend.

www.levendehave.nl

Landelijk Informatiecentrum gezelschapsdieren.

Het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren LICG geeft informatie en advies over de aanschaf en het houden van huisdieren. Het LICG is een gezamenlijk initiatief van het ministerie van LNV en andere partijen.

Het LICG beschikt over huisdierenbijsluiters als handleiding voor het houden van huisdieren. Men heeft de rubrieken honden, katten, konijnen en knaagdieren, terrariumdieren, aquariumdieren, vogels, weidedieren en overige dieren.

Beschikbaarheid

De huisdierenbijsluiters zijn te downloaden door te kiezen voor een diercategorie op

www.licg.nl/algemeen.

Platform Verantwoord Huisdierenbezit

De statutaire basisdoelstelling van het PVH is: het bevorderen van een verantwoorde relatie tussen de mensen en het gezelschapsdier alsmede het beschikbaar maken van de benodigde kennis, zodat gezelschapsdieren op een verantwoorde wijze worden gehouden.

- Het PVH wil samenwerken met elke partij in de sector die aan deze doelstelling wil bijdragen. Dat betekent ook dat het PVH de ambitie heeft deel te nemen aan elk overleg waarin dierbelangen aan de orde zijn. Welzijn van het huisdier is in alle samenwerkings- en overlegstructuren het bepalende criterium voor de inbreng van het PVH.
- Het PVH komt op voor de rechten en de belangen van degene die zijn dieren op verantwoorde wijze houdt. Die belangenbehartiging betreft overigens uitsluitend de situaties waarin 'het recht tot houden' in het geding komt en alleen nadat aan het criterium 'verantwoord' is voldaan.

Houderijvoorschriften.

Houderijvoorschriften zijn geschreven voor zoogdieren. De aanbevelingen zijn op verzoek van de deelnemende organisaties aan te passen aan nieuwere kennis en inzichten.

Daarnaast beschikt men over Gidsen Goede Praktijken (GGP) of normbladen. Deze gaan uitvoeriger in op het houden van diersoorten dan de houderijvoorschriften. GGP's zijn geschreven voor de diercategorieën vogels, zoogdieren, reptielen & amfibieën, vissen & ongewervelden, katten en honden.

Beschikbaarheid:

De houderijvoorschriften en de GGP's zijn te downloaden vanaf de website

www.huisdieren.nu/

7. Toekomst houderijrichtlijnen KleindierNed

KleindierNed stelt zich ten doel om de verdere ontwikkeling van de dierhouderijrichtlijnen van de deelnemende organisaties in de komende jaren te faciliteren. Nieuwe inzichten kunnen worden verwerkt in de houderijrichtlijnen, nieuwe onderwerpen kunnen worden verkend en nieuwe methoden van overdracht van kennis en ervaring gedeeld.